МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

STUDIA PHILOLOGICA

ЗБІРНИК
СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУК 3

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

STUDIA PHILOLOGICA

ЗБІРНИК
СТУДЕНТСЬКИХ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ВИПУСК 3

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РІВНЕ 2019

УДК 81+82:811.11+811.13
S 90

Рецензент:

Мізін К.І. д-р філол. наук, професор, завідувач кафедри іноземної філології, перекладу та методики навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

S 90 **Studia Philologica** : зб. студент. наук. праць / редколегія: О.В. Деменчук, О.В. Константінова, О.І. Павлова [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2019. – Вип. 3. – 239 с.

Studia Philologica : The Collection of Students' Scientific Works / O.V. Demenchuk, O.V. Konstantinova, O.I. Pavlova et al. (eds.). – Rivne : RSUH, 2019. – Issue 3. – 239 p.

У збірнику студентських наукових праць «Studia Philologica» розглянуто низку питань, що стосуються актуальних проблем сучасної філології: германського та романського мовознавства, зіставного мовознавства, лінгвістики тексту, термінознавства, перекладознавства, літературознавства.

The Collection of Students' Scientific Works «Studia Philologica» focuses on the topical issues of contemporary philology: Germanic and Romance Linguistics, Contrastive Linguistics, Text Linguistics, Terminology, Translation and Literature Studies.

УДК 81+82:811.11+811.13

Редакційна колегія:
Головний редактор – **Деменчук О.В.**, д-р філол. наук, професор.
Відповідальний редактор – **Константінова О.В.**, канд. філол. наук, доцент.

Члени редакційної колегії:
Павлова О.І., канд. філол. наук, професор; **Аладько Д.О.**, канд. філол. наук, доцент; **Калініченко М.М.**, канд. філол. наук, доцент; **Кучма Т.В.**, канд. філол. наук, доцент; **Михайлова Є.В.**, канд. філол. наук, доцент; **Орел І.І.**, канд. філол. наук, доцент; **Павловська Л.О.**, канд. філол. наук, доцент; **Тарасюк Н.Ю.**, канд. філол. наук, доцент; **Чеберяк А.М.**, канд. філол. наук, доцент.

Рекомендовано до друку вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(*протокол № 4 від 25.04.2019 р.*)

© Автори публікацій, 2019
© Рівненський державний гуманітарний університет, 2019

ЗМІСТ

ГЕРМАНСЬКЕ ТА РОМАНСЬКЕ МОВОЗНАВСТВО

Артемович К.В.	Структура фразеологічних одиниць-біблеїзмів англійської мови	6
Винарчик М.П. **Капусняк М.В.**	Enrichissement de la langue française et politique linguistique de sa défense	12
Винарчик М.П. **Штефуца О.**	Мовна компетенція як базове мовознавче поняття	17
Івасюк Д.П.	Лексико-семантичні особливості англійської розмовної мови (на матеріалі інтернет-блогів)	22
Кропива Т.Б.	Теоретичні передумови дослідження формування англомовної академічної письмової компетентності в старших класах	30
Литвин І.В.	Типологія та сфери вживання евфемізмів сучасної англійської мови	37
Феськова І.В	Лексичні особливості англомовних інтернет-новин	43
Ясінська Т.А.	Strukturell-semantische Besonderheiten der phraseologischen Einheiten mit dem Komponenten «Sprachtaetigkeit» in der deutschen Sprache	50

ЗІСТАВНЕ МОВОЗНАВСТВО

Вейко К.С.	Семантико-структурні особливості інфінітивних вставних конструкцій в українській та англійській мовах	58
Дребот Л.С.	Національно-культурні стереотипи у фразеологізмах української та англійської мов	65
Дулюк С.А.	Відтворення культурних символів у семантиці фразеологічних одиниць в англійській та українській мовах	73
Колесник Ю.О.	Вербалізація концепту ПРАЦЬОВИТІСТЬ в англійській та українській мовах	79
Новікова О.Ю.	Лексико-семантичний аналіз молодіжного сленгу	83

Пасечник А.В.	Фразеологічні одиниці з компонентами на позначення їжі в англійській та українській мовах	88
Юрчук В.І.	Вербалізація концепту ДОБРО в англійській та українській мовах	92

ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ

Григорчук Д.В. **Палій В.П.**	Функціональне навантаження епітетів та образних виразів в художніх творах французької письменниці Франсуази Саган	97
Паюк В.Л.	Визначення та ознаки політичного тексту	101
Підкуйко В.А.	Звертання як невід'ємна частина мовного етикету	105
Підкуйко В.А.	Етикет ділової телефонної розмови	111
Романюк В.В.	Прислів'я та приказки на позначення емоцій людини в сучасній німецькій мові	116

ТЕРМІНОЗНАВСТВО

Кравчук А.О.	Етимологічні особливості терміносистеми англійського літературознавства	121
Краснікова К.С.	Українські архітектурні терміни: походження, семантика, структура	126
Пелюхня П.Р. **Черноватий Л.М.**	Теоретичні основи класифікації англомовних та українськомовних термінів у сфері лінгводидактики	130
Стойка А.С.	Лексико-семантичні особливості економічних термінів сучасної англійської мови	137

ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

Бобешко М.О.	Лексичні трансформації в українських перекладах романів Ніколаса Спаркса	143
Бурковська І.О.	Лексичні перекладацькі трансформації у перекладі твору Лесі Українки «Дим»	148
Буткевич Д.С.	Способи перекладу національно-культурного компоненту в семантичній структурі німецьких ФО	153

Дворник І.В.	Значення сталих та змінних елементів у поетичних перекладах	163
Лопанчук Ю.В.	Способи передачі епітетів в англійському перекладі циклу поезій «Сім струн» Лесі Українки	170
Мельник О.Ю.	Особливості відтворення категорії детермінації при перекладі з англійської на українську мову	175
Портяник А.В.	Актуальні проблеми художнього перекладу	181
Урбанович Г.Р.	Переклад реалій англійською мовою в поемі Івана Котляревського «Енеїда»	186

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Возняк Ю.В.	Вплив американського соціуму на розвиток постмодернізму в США та його визначальні риси	193
Гаврилюк С.В.	Жанр «Мотиваційна книга» в сучасній американській літературі	197
Гладун І.В.	Сучасна англійська підліткова література	202
Головащук А.О.	Погляди М. Етвуд на роль жінки в сучасному суспільстві (на матеріалі роману-дистопії «Розповідь служниці»)	207
Гудим М.С.	Український постмодернізм	211
Калитка І.М.	Non-fiction медичної тематики у сучасній британській літературі на основі збірки Олівера Сакса «Чоловік, який сплутав дружину з капелюхом, Та інші історії з лікарської практики»	217
Ковлєва О.В.	Еволюція жанру антиутопії у літературі XX століття	222
Хороша О.М.	Творчість Г. Мелвілла у контексті розвитку популярної культури США XIX століття	228

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 235

na-angliyskiy-yazyk-sredstv-razgovornosti-lichnostno-bytovogo-pisma-v-romane-l-ulitskoy-daniel-shtayn-perevodchik
7. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода / В.Н. Комиссаров. – М.: Международные отношения, 1980. – 167 с.
8. Спакрс Н. Записник. Сторінки нашого кохання / Ніколас Спаркс; пер. з англ. О.Постранської. – Х. : Віват, 2016. – 224 с.
9. Шаховский В.И. О переводимости эмотивных смыслов художественного текста / В.И. Шаховский // Перевод и коммуникация / РАН. Ин-т языкознания. – М., 1997. – С. 139-152.
10. Утробина А.А. Основы теории перевода. Конспект лекций / А.А. Утробина. – М.: Приор. 2006. – 114 с.
11. Швейцер А.Д. Эквивалентность и адекватность / А.Д. Щвейцер // Коммуникативный инвариант перевода в текстах различных жанров: Сб. науч. трудов. – М.: Моск. гос. ин-т ин. яз. им. М. Тореза, 1989. – Вып. 343. – С. 52-58.
12. Sparks N. The Notebook [Електронний ресурс] / N. Sparks. – Режим доступу: https://visaldiary.files.wordpress.com/2011/05/the-notebook.pdf

Бурковська І.О.
Рівненський державний гуманітарний університет

ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ПЕРЕКЛАДІ ТВОРУ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «ДИМ»

Анотація: Статтю присвячено застосуванню лексичних трансформацій при перекладі лексичних одиниць у віршованому творі Лесі Українки «Дим».

Ключові слова: перекладацькі трансформації, лексична трансформація, переклад віршованих творів, лексичні одиниці.

Summary. The article deals with lexical translation transformations and their use in the translation of Lesya Ukrainka's poem "Smoke".

Key words: translation transformations, lexical transformation, poetry translation, lexical units.

Постановка проблеми та її значення. Мистецтво художнього, зокрема віршованого, перекладу полягає в передачі задуму автора, системи образів твору, комунікативного впливу на читача. Теоретики перекладознавства наголошують на тому, що художньому перекладу, на відміну від спеціалізованого, притаманна установка на читача

(реципієнта), і їх цікавить питання, наскільки повноправною є заміна тексту оригіналу текстом перекладу. Для позначення якості та ступеня взаємовідношення між вихідним текстом та цільовим текстом вживаються терміни «еквівалентність» і «адекватність». Ці поняття досі не отримали однозначного тлумачення [9], але здебільшого вважається що «еквівалентність» – максимально точна передача оригіналу – можлива лише на окремих мовних рівнях; задля передачи смислу і функціонально-стилістичної інформації твору перекладачеві доводиться жертвувати формальними елементами текста, і таке взаємовідношення між оригіналом та перекладом називають «адекватністю» [2; 8]. Деякі мовознавці [5; 6; 9] вважають, що терміни «еквівалентність» – «адекватність» позначають тотожні поняття; у цій системі установка на реципієнта називається «прагматична еквівалентність» [5, с. 117-118]. Поширеним є розуміння еквівалентності як націленості на ідеальний результат, а адекватності як процесу, стратегії тлумача задля досягнення цього результату [9, с. 449]. Задля досягнення певного комунікативного впливу на читача перекладач має володіти умінням здійснювати трансформації на різних рівнях мови, що на лексичному рівні часто вимагає відмови від прямих словникових відповідностей.

Метою нашої статті є вивчити поняття перекладацької трансформації, виокремити види лексичних трансформацій та проаналізувати їх застосування у перекладі твору Лесі Українки «Дим», здійсненому Гледіс Еванс.

Виклад основного матеріалу. Перекладацькі трансформації традиційно поділяються на стилістичні, морфологічні, синтаксичні, семантичні, лексичні та граматичні в залежності від характеру одиниць мови оригіналу, що зазнають перетворень. Вивчення й опис перекладацьких трансформацій у залежності від мовних рівнів започатковано у період становлення перекладознавства як лінгвістичної галузі у працях Л.С. Бархударова, Я.Й. Рецкера, О.В. Федорова.

Так, Л.С. Бархударов виокремлює чотири типи перекладацьких трансформацій: перестановки, заміни, випущення та додавання. До перестановок лінгвіст відносить зміну розташування мовних елементів у тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу, тобто слів, словосполучень, частин складного речення. До замін відносяться: граматичні заміни, наприклад, заміни форми слова, частин мови, членів речення, синтаксичні заміни в складному реченні, заміни простого речення на складне, складного речення на просте, підрядного

речення на головне, головного речення на підрядне, сурядності на підрядність, підрядності на сурядність, сполучникового типу зв'язку на безсполучниковий, безсполучникового типу зв'язку на сполучниковий; лексичні заміни, до яких можна віднести конкретизацію, генералізацію і заміну, на основі причинно-наслідкових зв'язків; лексико-граматичні заміни, такі як антонімічний переклад і прийом компенсації. Під додаванням Бархударов розуміє додавання лексичних елементів в якості компенсації втрати граматичних засобів вираження тих чи інших значень для забезпечення зрозумілості перекладу. Випущення частіше за все застосовується для слів, які є семантично надмірними, тобто такими, що виражають значення, яке можна зрозуміти з тексту і без їхньої допомоги [2].

Я.Й. Рецкер описує трансформації як прийоми логічного мислення, адже саме за допомогою них перекладач розкриває значення іноземного слова в контексті та підбирає йому відповідник. Він виділяє дві групи перекладацьких трансформацій: лексичні та граматичні. До першої категорії вчений відносить конкретизацію, генералізацію, диференціацію значень, смисловий розвиток, компенсацію втрат, що виникають у процесі перекладу. До другої категорії належать заміни частин мови або членів речення [8].

Із розвитком мовознавчої науки і появою нових наукових напрямів у лінгвістиці розуміння перекладацької трансформації поглибилося і розширилося в роботах В.Г. Гака, Р.П. Зорівчак, Л.К Латишева, В.І. Карабана, В.Н. Комісарова, І.В. Корунця, А. Поповича, О.І. Чередниченка та багатьох інших. З'являється поняття комплексних або змішаних перекладацьких трансформацій – лексико-граматичних, лексико-семантичних, синтактико-морфологічних, стилістичних.

Вважаємо, що будь-яке перетворення як форми так і змісту тексту в процесі перекодування його іншою мовою є перекладацькою трансформацією. Часто доволі складно виділити лексичні трансформації в чистому вигляді, вони завжди супроводжуються граматичними, синтаксичними або стилістичними перетвореннями оригіналу. Вважатимемо лексичними трансформаціями будь-які способи і прийоми перекладу різноманітних лексичних одиниць: транслітерацію, транскрипцію, калькування, лексико-семантичні заміни – конкретизацію, генералізацію, модуляцію або смисловий розвиток, комплексні лексико-граматичні трансформації – прийом антонімічного перекладу, прийом описового перекладу (експлікація), прийом компенсації.

Розглянемо застосування деяких лексичних трансформацій у перекладі поезії Лесі Українки «Дим» британською перекладачкою Гледіс Еванс [7, с. 108-113].

Насамперед слід зазначити, що перекладачка намагалася дотримуватися певної мелодики й ритмики віршованого тексту, що, на нашу думку, зумовило вибір багатьох перекладних відповідників наряду з іншими чинниками. Розглянемо наступний приклад:

«Для нас у ріднім краю навіть дим | Солодкий та ***коханий****…» Без упину | Я думала собі оці слова, | Простуючи в країну* ***італьянську.*** *|*

«The smoke that hovers in our native land | is even sweet to us and ***loved most dearly****.» | These words I pondered over without end | through all my journey down to* ***Italy****. |*

У наведеному прикладі спостерігаємо лексико-граматичні трансформації: прикметник *італьянську* передано іменником *Italy*, і дещо непрямий опис замінено прямим називанням країни, причому ця назва римується з елементом фрази *loved most dearly*, – саме її перекладачка вважає відповідником прикметника *коханий* у цьому контексті.

Гледіс Еванс часто застосовує спосіб описового перекладу, коли не вдається дібрати однослівні відповідники до питомих українських слів. Цей спосіб дозволяє відтворення значень лексичних одиниць оригіналу за допомогою розгорнутих словосполучень, що розкривають істотні ознаки явищ, які позначаються цими лексичними одиницями імпліцитно, такі як зовнішній вигляд, розмір, спосіб дії, соціальна приналежність, наприклад:

«Дівчата *йдуть співаючи з ланів…» – «…****the peasant girls*** *with song from fields returning»; «Якісь бліді,* ***невільницькі*** *обличчя» – «faces* ***only seen on slaves»****; «…А* ***нишком поглядають*** *на димок» –* «***casting furtive glance upward*** *at the smoke…»; «…що в'ється понад комином* ***низеньким****…» – «that curls above the* ***squat-like*** *chimneys…».*

Еванс намагається якомога точніше передати українські етно-культурні реалії, змальовані у вірші, оскільки вони відіграють дуже важливу роль у спогадах ліричного героя, і перекладачці навіть удається ввести у віршований текст багатослівні розгорнуті пояснення безеквівалентних слів. Розглянемо наступний уривок та його переклад:

Але ***ночліжники*** *собі співають, | Простуючи до лісу на димок,*

– But ***they that watch the herds by night*** *still sing | while making for the forest, towards the smoke-haze – |*

Українська реалія *ночліжник* позначає ‘людину, яка залишається на ніч на пасовищі, аби стерегти худобу’; як бачимо, Еванс намагається передати всю повноту значення реалії через експлікацію її внутрішньої форми. Подібний метод застосовано для розкриття значення таких українських реалій як *курна хата* (‘будівля, що не має димової труби, і дим виходить через двері, вузькі прорізи у верхній частині стіни або спеціальні отвори у стелі і даху’) – *smoke-filled cottage*; *дружки весільні – the guests at weddings* (хоча в Україні весільні дружки – це подруги нареченої, а не усі гості загалом); *«Стрічаючи* ***отару та черідку****…» – «…to meet the* ***flocks from pastures driven****…»*

Метод передачі реалій зовнішніх, тобто чужих як мові оригіналу, так і мові перекладу, відрізняється від описаних вище. Згадувані Лесею Українкою італійські реалії перенесено в англійський текст способами транскрипції та транслітерації – фактично, відтворено їхнє італійське написання. Перекладачка майже не розкриває внутрішньої форми цих одиниць, підкреслюючи тим самим контраст «рідного, милого серцю» і «чужини». Наприклад:

І я дивилась | На ті бездимні села італьянські | (Вогню й малого для ***«поленти»*** *досить), | на рижові поля, страшні* ***«різайї»****, | Де невидимкою малярія літає, | Не боячись ні диму, ні вогню, – | І слово «чужина» бриніло в думці |За кожним стуком поїзду прудкого.*

And I regarded | Italian villages without a trace of smoke | (one needs but little fire to cook ***«polenta»****), | rice fields of paddies, those terrible* ***«risaia»****, | where, like a ghost unseen, malaria flies | without the slightest fear of smoke or fire – | And every rhythmic clack of the speeding train | sets «foreign land» vibrating in my mind.*

Навіть такий стислий аналіз застосування перекладацьких трансформацій у віршованому перекладі дає змогу зробити висновки про те, що досягнення адекватності художнього перекладу можливе лише завдяки глибокому розумінню всіх відтінків значень оригіналу та вільному володінню виразними засобами мови перекладу. Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні комплексних перекладацьких трансформацій при перекладі художніх творів та у порівняльному аналізі перекладацьких рішень, застосованих різними перекладачами в перекладі одного художнього твору.

Список використаних джерел

1. Академічний тлумачний словник української мови: в 11 томах. – Режим доступу: http://sum.in.ua/
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Вопросы общей и частной теории перевода./ Л. С. Бархударов. – М.: Международные отношения, 1975. – 324 с.
3. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. – М.: Высшая школа, 1986. – 416 с.
4. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 576 с.
5. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. / В. Н. Комиссаров – М.: Изд-во "ЭТС", 2004. – 424 с.
6. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 448 с.
7. Леся Українка. Надія. Lesya Ukrainka. Hope. – К.: Дніпро, 1975. – 144 с.
8. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика / Я. И. Рецкер – М.: Международные отношения, 1974. – 216 с.
9. Шевцова О. Співвідношення перекладознавчих феноменів «адекватність» та «еквівалентність» / О. Шевцова // «Мовні і концептуальні картини світу». – 2012. – № 42. – С.443-450.
10. Oxford Learner's Dictionaries. Режим доступу: https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/

Буткевич Д.С.
Рівненський державний гуманітарний університет

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТУ В СЕМАНТИЧНІЙ СТРУКТУРІ НІМЕЦЬКИХ ФО

У розвідці описуються способи перекладу національно-культурних компонентів в структурі німецьких фразеологічних одиниць. Доведено, що фразеологічні одиниці містять в основі внутрішньої форми інформацію про культуру, звичаї та традиції народу. Основними принципами їх перекладу є формальність міжмовних відповідників, обумовлених спільністю понятійних систем у представників різних мов, де частина таких відповідників склалася

Наукове видання

STUDIA PHILOLOGICA

Збірник
студентських наукових праць

ВИПУСК 3

The Collection of Students' Scientific Works

ISSUE 3

Формат 60x84 1/16.
Папір офсетний. Друк ризографічний.
Гарнітура Century Schoolbook.
Ум. др. арк. 13. Наклад 100.

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, 33000, вул. Ст. Бандери, 12
тел.: (0362) 26-48-83

Друк: "ПараГраф+"
м. Рівне, 33000, вул. Гетьмана Мазепи, 6/8
тел.: (0362) 26-49-27